

ИЗ ОПИТА НА ДЪРЖАВЕН АРХИВ – ВИДИН В ИНФОРМАЦИОННАТА И ПОПУЛЯРИЗАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ С ПОТРЕБИТЕЛИ И ПАРТНЬОРИ ОТ ЧУЖБИНА

Светлана Кръстева, началник-отдел, ДА – Видин

Държавният архив във Видин е създаден през май 1960 г. Оттогава до настоящия момент близо двеста са потребителите – чужденци, които са ползвали документна информация за научни, изследователски и от частноправен характер цели. Този интерес е обусловен от географското местоположение и историческото развитие на Видинския край, в който си дават среща много етноси и култури. В настоящото съобщение ще представя контактите ни с архиви и архивисти от Република Сърбия и използването на архивни фондове и документи, съхранявани в ДА – Видин, от граждани на света през периода от началото на ХХІ век досега.

Контакти, дейност, сътрудничество между архивисти от Видин и Република Сърбия

За срещи между архивисти от Видин и Зайчар през 60-те години на ХХ в. има запазени свидетелства във фонда на Видинския архив¹. През следващите десетилетия тези контакти между архивните колегии в двата града са преустановени.

Те се възстановяват през 2003 г., когато на 24 и 25 май по повод покана на Община Видин в града гостуват представители от общините в Зайчар (Сърбия) и Калафат (Румъния). По време на работната среща за обсъждане на програма за трансгранично сътрудничество се установява

контакт между тогавашния директор на Държавен архив – Видин, Лиляна Димитрова и Надежда Педович, директор на Исторически архив *Тимочка крайна – Зайчар*. На 25 май г-жа Педович посещава архива ни и прави предложение за сключване на договор за международно сътрудничество между двата архива². Договора се гостуване на колеги от архивите в Зайчар и Неготин през същата година. На 20 и 21 октомври същата Държавен архив – Видин приема като домакин почти всички колеги от двата архива. Провеждат се разговори по въпроси за организацията на архивите, актуални проблеми, виждания за съвместна работа и се разменят документални издания и справочници. Гостите посещават изложбата ни *125 години българска митница във Видин* и паметници на културата в града.

На 27 и 28 ноември видинските архивисти връщат визитата на колегите в Зайчар, присъстват на откриването на тяхна изложба и посещават историческия музей на града, художествената галерия и римската крепост *Феликс Ромулиана*, която се намира в околностите на Зайчар. Във връзка с бъдещо професионално сътрудничество се подготвя проект на договор между двата архива за период от три години, който включва работа по подготовка на сборник с документи за връзките между сръбския и българския народ, размяна на гостуващи изложби, организиране на семинар по актуални архивни проблеми. При последвалото съгласуване на инициативата с ръководството на Главно управление на архивите при Министерския съвет – ГУА, понастоящем Държавна агенция „Архиви“ – ДАА, е изказано становище, че директорът на Териториална дирекция „Държавен архив“ – Видин не може да сключва от свое име подобен договор, още повече, че между ГУА и Държавните архиви на Сърбия се правят постъпки за подписване на спогодба, но все още без резултат³. ГУА обаче: *не възразява за колегиално сътрудничество между двата архива, поощрява и ще съдейства за реализиране на избраните форми – изложба и издание*⁴.

Следващата изява от разглежданата съвместна дейност е на 20 септември 2005 г. във Видин по повод откриването в музея *Кръстатата казарма* на гостуваща изложба, подготвена от ИА *Тимочка крайна* на тема: *Пет века Зайчар*. На официалното откриване присъстват кметовете на двата града, историци, учители, граждани, а самата изложба продължава един месец.

През следващите години връзката между двата архива се поддържа с поздравителни писма за празници, участие в честване на *60-годишнината на архива в Зайчар* през април 2008 г. и *Деня на архива* – април 2010 г. На 6 октомври същата година двама колеги архивисти от Зайчар

участват с доклади⁵ в националната научна конференция: *Видин и Видинско в българските хранилища*, организирана във връзка с 50-годишнината на Държавен архив – Видин. А по повод нашия юбилей статия и тематичен преглед, подготвени от архивисти от Видин, са публикувани в сп. „Архивско наслеђе“ – Зайчар⁶.

През 2011 г. контактите с ИА „Тимочка крайна“ – Зайчар се разширяват. На 29 и 30 септември делегация в състав: доц. д-р Мартин Иванов, председател на Държавна агенция „Архиви“, Пламка Бошнякова, директор на Регионален държавен архив – Монтана и експерти от архивите във Видин и Монтана, взема участие в III научна конференция *История на медицината, фармацевцията, ветеринарната медицина и народната здравна култура*, организирана от архива в Зайчар, Архива на Сърбия, Института за съвременна история – Белград, Сръбското лекарско дружество (клон Зайчар), и др. Експерти от архивите във Видин и Монтана изнасят доклади⁷.

Интересно е да се отбележи, че първата конференция по посочената тема се провежда през 2006 г., втората през 2007 г., след което поради финансови затруднения третата конференция се реализира през 2011 г. За подготовката на тези конференции и издаването на сборниците с докладите ИА *Тимочка крайна* разчита на средства, предоставяни от Министерството на културата, като за целта кандидатства с проект, както и на подкрепа от *Архива на Сърбия, Сръбското лекарско дружество, Института за съвременна история, Белградския университет*. Споменатите научни звена участват с доклади на свои научни сътрудници, преподаватели и докторанти.

Трябва да се отдаде заслужено признание и на усилията на основните организаторите: Надежда Педович, Велибор Тодоров – бившия и настоящия директор на архива, д-р Петър Паунович – лекар-пенсионер, но с възрожденски плам отдаден на здравната просвета и историята на медицината. Във посочените научни конференции участват с доклади и историци, медици, архивисти от Македония, Словения, Черна Гора, а на една от конференциите участват и австралийци.

По време на конференцията (2011) се осъществява работна среща между председателя на ДАА (доц. д-р Мартин Иванов), д-р Мирослав Перишич (директор на Архива на Сърбия), и д-р Момчило Павлович (директор на Института за съвременна история – Белград).

През следващите три години видински архивисти отново участват с по два доклада в IV, V и VI конференция: *История на медицината, фармацевцията, ветеринарната медицина и народната здравна култура*. До-

кладите ни са публикувани в сборниците с материали от конференциите, а една статия е публикувана в списанието *Архивско наследство*⁸, издавано от архива в гр. Зайчар.

С всички наши досегашни участия не само се затвърждават добрите колегиални контакти, но се създават и нови с архивисти и историци от Ниш, Белград, Пожаревац⁹ и др. Също така у видинските архивисти се зароди идеята и те да организират във Видин конференция с международно участие. Осъществяването ѝ стана възможно благодарение на подкрепата и съдействието от страна на проф. д-р Пламен Митев (декан на Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“), гл. ас. Ваня Рачева (СУ), Областна администрация и Община – Видин, Дирекция *Регионална дирекция Държавен архив – Монтана*, както и финансовата помощ от *Ротари клуб – Видин, Гипс АД – с. Кошава, БДИНТЕКС ООД – Видин*.

В резултат на 24 и 25 октомври 2013 г. в конференцията център на Областна администрация – Видин, се проведе конференцията *Модернизационни тенденции в стопанския и културен живот във Видинско и Тимошко (XIX–XX век)*. В продължение на два дни историци, филолози, изследователи, архивисти, учени от СУ „Св. Климент Охридски“, Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Научен архив – БАН, Държавна агенция „Архиви“, Института за нова история Белград, архивите в Неготин, Зайчар и Видин, Регионален исторически музей – Видин, и други, представиха свои изследвания за различните аспекти на модернизацията в сферите на образованието, духовната и материалната култура и връзките между двата народа.

От заявените шест доклада от сръбски участници за публикуване са ни предоставени пет. Научният форум, като принос за утвърждаването на Видин като исторически и културен център на Северозапада, беше посетен и високо оценен от заинтересованото гражданство – учители, ученици, музейни, библиотечни, читалищни служители, журналисти, При дискусиите между участниците се очертаха и нови теми за изследване и представяне, което ни даде самочувствие да инициираме организирането на втората международна конференция.

Отново с подкрепата на местната власт, представители на бизнеса и адвокатската колегия се подготви и проведе конференция на същата тема, но с хронологичен обхват XVIII–XX в. Във втората конференция, която се проведе на 23–24 октомври 2014 г., взеха участие 19 учени, ис-

торици и архивисти, 9 от които от Зайчар, Неготин, Пожаревац, Смедерево. По обективни причини двама от колегите от Сърбия не успяха да присъстват лично, но очакваме да получим докладите им за публикуване в подготвяния за печат сборник.

По време на конференцията беше представен и сборникът с докладите от предходната конференция¹⁰, който стана библиографски факт благодарение подкрепата и дарителския жест на доц. д-р Жан Гологанов – правнук на известния видински кмет и общественик д-р Бърни Бончев. Сборникът включва 13 доклада и съобщения, към които са приложени факсимилета и снимки. Съставителството и редактирането се извърши от служителите в архива

Друга форма на съвместна дейност с колегите през 2014 г. е гостуването на група архивисти от Зайчар по повод официалното отбелязване във Видин на 9 юни – *Международния ден на архивите*. Организира се прожекция на документалния филм: *Как говорят „покори“ езика*, на Радио-телевизионен център – Зайчар, с автори Раде Стойчич и Саша Стойчич. Филмът разказва за произхода на жителите на селата Велики извор и Дубле (Република Сърбия), голяма част от които всъщност са преселници от с. Голям извор, Тетевенско, и за съхранения от тях говор, фолклор и традиции¹¹.

Контактите ни продължават и през настоящата 2015 година. На 9 юни т. г. за втора поредна година се чества Международният ден на архивите с колегите от Зайчар, но този път на тяхна територия. По този повод в изложбената зала на ИА *Тимочка крайна* се представи подготвената от нас изложба на тема: *Светът на предците ни – в делник и празник*¹². На нейното откриване присъстваха областните управители на Видин и Зайчар, зам. кметът на града–домакин, Белоградчишкият епископ Поликарп и духовници от Видинска и Тимочка епархия, представители на културни институции, учебни заведения, медии. Освен, че се популяризира чрез документални свидетелства историята на Видинския край, богатствата на архивните институции и мисията на архивистите, обменихме с колегите информация по въпросите на дигитализацията и автоматизацията на архивните процеси¹³, както и относно условията за съхраняването на документите¹⁴.

Традиционен вече е и обменът на издания между архивите на Видин и колегите ни от Сърбия. През периода 2003–2015 г. в научно-справочната библиотека на архива са постъпили общо 70 библиотечни единици,

издания на архивите в Зайчар и Неготин. Това са справочници, пътеводители по фондовете, документални издания, каталози, сборници от конференции, както и специализираните списания – *Архивско наслеђе* на ИА, *Тимочка крайна* – Зайчар, *Архивски преглед* на ИА – Неготин.

Ефектът от развитието на сътрудничеството ни с колегите от Република Сърбия е безспорен – получаваме възможност за обмен на опит, литература, научни изследвания, информация за документи, свързани с националната ни история, популяризираме нашето документално наследство и дейността на архивната институция. Споделям нашия опит и смятам, че тези колегиални връзки трябва да имат развитие в бъдеще, да се разширяват, като се приобщават и други архиви от двете страни на границата.

Ползване от потребители-чужденци – читатели и справки

През последните столетия Видин е административен и духовен център на територии, които по стечение на историческите обстоятелства излизат извън днешните граници на България: Видински пашалък, Видински санджак, Видинска митрополия. От друга страна, силно е влиянието в посочените територии от Западна Европа, особено в селищата по течението на р. Дунав. Тези фактори предпоставят научния интерес и търсенията на историци и изкуствоведи в документалните масиви на Видинския архив. Един ретроспективен поглед на регистрираните читатели за периода от 2000 г. досега показва интереса на изследователи от Австрия, Швейцария, Израел, Русия, Сърбия, САЩ към следните теми: *история на видинското еврейство, Жул Паскин и семейство Пинкас от Видин, архитектурата на Балканите, австроунгарските архитекти и инженери, които са работили в България, сръбско-български църковни и просветни връзки, документи на Видинското мюфтийство от 19 в., движение на населението и демографски процеси в граничния район със Сърбия, река Дунав и защита от наводнения.*

Интензивността на потреблението е различна през годините, напр. През 2003 г., 2005 г. и до момента (2015) са работили по 5-ма чужденци, през 2002 г., 2007–2008 г. и през 2011 г. – нито един, а през останалите години по двама или трима чуждестранни читатели. Те издирват и ползват документи предимно от фондовете на: *Видинската митрополия (1848–1949), Градско общинско управление (1878–1945) и Окръжен съвет (1890–1934)*

– Видин, Окръжно (1888–1936) и Околийско инженерство (1914–1946) – Видин, Еврейска община – Видин (1882–1945), Окръжно мюфтийство – Видин (1818–1947), Народно читалище „Цвят“ – Видин (1870–1945).

След като от 2013 г. достъпът и използването на архивни документи и на справочна информация е улеснен чрез прилагането на съвременните информационни и комуникационни средства чрез публикуването от ДАА на нови тематични сайтове от поредицата „Архивите говорят“ и активирането за външен достъп на *Информационната система на държавните архиви (ИСДА)*, в читалнята на архива вече идват предварително подготвени читатели или се получават писма от Македония, Англия, Израел, Австралия, Германия, Сърбия с искане за справки. Благодарение на сайта *фотоАрхив.bg* разполагаме с достъпна, интересна и полезна кореспонденция – писма с пояснения, допълнения, корекции, уточнения по включени снимки, дори и предложение за извършване на преводи на документи от латино. От граждани на Израел, Румъния и Сърбия вече има практика след проучване в *ИСДА* да заявяват по електронен път архивните документи, които да се издирят предварително и да им се предоставят за ползване в деня на посещението им в архива. Така се съкращава престоят на читателя и се намалява напрежението при работата му с интересуващите го документи. А ние, архивистите, чувстваме професионално удовлетворение от използването на съвременните информационни ресурси на държавните архиви, за трансформирането на които в електронен формат са вложени много усилия и време.

През периода 2000–2010 г. единични са заявленията от чужденци за справки от частноправен характер, за които се извършва издирване от служителите в архива. Но от 2011 г. досега рязко се увеличи броят на заявленията за издирване на документи за предшественици (родственици) с цел доказване българския произход на граждани на Израел и най-вече от Сърбия (*Вж. Приложение № 1*). През 2011 г. са изготвени 5 такива справки, през 2014 г. те вече са 43, а през настоящата година (2015) са изпълнени до април месец 52 справки¹⁵.

Контрагентите ни ползват разнообразни възможности за заявяване на необходимите им документи – *по кореспондентски път* (традиционни пощенски услуги, електронна поща, скайп-връзка) или *посещение на място в читалнята на архива*. При справките за доказване на българско потекло често се изисква допълнителна кореспонденция за уточнения по предмета на издирване, хронологичния период, промени и варианти на имената. Понякога издирването е затруднено от неточности в посочените от заинтересованите лица имена и дата на събитието (раждане, женитба

и т. н.). При такива случаи се налага допълнително предоставяне на документи от заинтересуваните лица.

Друг фактор, усложняващ този вид справки е трудностите при прочитане на текста в регистрите, които са водени от различни служители¹⁶. Колегите от ИА *Тимочка крайна* разработват и печелят проект пред Министерството на културата на Република Сърбия за изготвяне на списъци за наличните в нашия архив документи за събития по гражданското състояние в селища от т нар. *Западни покрайнини*. След получаване на необходимото за целта финансиране, два екипа от архивисти бяха командировани във Видин, за да изготвят въпросните списъци, по които да насочват гражданите за справки към нашия архив. В услуга на гражданите архивистите от Зайчар и Видин обединяват усилията си и си съдействат за компетентно, законосъобразно и достъпно обслужване на потребителите.

Натрупването в базите данни на двете информационни системи на архивите в България – *ИСДА* и *НЕРА (Национален електронен регистър на архивите)*, в специализираните сайтове на ДАА, както и проектът *АРЕХ (Уеб-сайт на Европейския архивен портал / Archives Portal Europe – <http://www.archivesportaleurope.net>*¹⁷, осигурява на практика все по-широк достъп до научно-справочния апарат и документите, които съхраняваме. За съкращаване обаче на сроковете за издирване и обслужване на заинтересованите български или чуждестранни граждани, са необходими още много съвременни ресурси – човешки и материални. Надявам се присъствието ни в глобалното пространство и наблюдавания повишен интерес към архивите да доведат до активизиране на обществената енергия и подкрепа за усилията ни да осигурим възможно най-широк спектър от е-услуги на гражданите.

Приложение № 1: Списък на читателите – чужденци и темите, по които са работили в Държавен архив – Видин през периода 2000–юни 2015 г.

2001 г. Марчела Щерн, Австрийска академия на науките – Австро-унгарски архитекти и инженери, които са работили в България в края на XIX, началото на XX век

2003, 2004, 2005, 2010 г. Цви Керен, Университет Тел Авив, Израел – История на Видинското еврейство

2003 г. Аврам Сами Пинкас, Израел – Семейство Пинкас от Видин

2003 г. Мингят Сорин, Университет Букурещ – Балканска архитектура

2003 г. Надежда Михайлова Осипова, Руска академия на науките – Дарителство

2004 г. Мейра Пери-Леман, Израел – Жул Паскин

2005 г. Живота Джоржевич, Сърбия – Монография Коило, с. Коилово

2005, г. Мехмед Сафа Сарачоглу, Турция – Видин през 19 век

2005 г. Никола Плавшич, Исторически музей – Неготин, Сърбия – Стара Неготинска църква – 1803

2005 г. Мишел Гилберт, Швейцария – Семейна история на сем. Гилберт

2006 г. Неделко Радосавлевич, Исторически институт – Белград, Сърбия – Сръбско-български църковни и просветни връзки през втората половина на 18 и първата половина на 19 век.

2009 г. Ребека Уиргект, САЩ – филм „Къщата на Бога“

2010 г. Мехмед Сафа Сарачоглу, САЩ, Охайо стейд университет – Видин от 19 век

2012 г. Душан Войводич, РТВ – Сърбия – филм „Тайна Дунавског виленјака“

2013 г. Марко Рубен Самуилов, Израел – Изселване на софийските евреи

2013, 2015 г. Велибор Тодоров, Исторически архив – Зайчар, Сърбия – Регистри по гражданското състояние на селища от Западните покрайнини

2013, 2015 г. Зоран Янкович, ИА – Зайчар, Сърбия – Регистри по гражданското състояние на селища от Западните покрайнини

2014 г. Злате Милевски, Македония – Наследствени имоти

2014 г. Стелу Шербан, Румънска академия на науките – изследване „Река Дунав, наводнения, диги, 1930–2010 г.“

2014 г. Аца Горан Цветанович, Университет Белград, Сърбия – Успоредна анализа развоја власти у Смедереву и Видину 1944–1962

2015 г. Драган Живкович, ИА – Зайчар, Сърбия – Регистри по гражданското състояние на селища от Западните покрайнини

2015 г. Агим Янузи, ИА – Зайчар, Сърбия – Регистри по гражданското състояние на селища от Западните покрайнини

2015 г. Любиша Стоянович, ИА – Зайчар, Сърбия – Регистри по гражданското състояние на селища от Западните покрайнини

Бележки

¹ ДА – Видин, Ф. 839, оп. 3, а. е. 32 – Снимки от гостуване на Раде

Панайотович, директор на Исторически архив *Тимочка крайна* и трима архивисти от гр. Зайчар, Югославия във Видин на 23 ноем. 1966 г.

² Текущ архив на ДА – Видин – Писмо от Н. Педович за програма за сътрудничество, което е подготвено още през окт. 2002 г., след среща на ръководителите на сръбските и българските архиви.

³ Споразумение за сътрудничество между Държавна агенция „Архиви“ и Архива на Сърбия е подписано на 29 май 2009 г. със срок на валидност три години и още три години, ако никоя от страните не го прекрати. Крайният срок е изтекъл на 29 май 2015 г.

⁴ Текущ архив на ДА – Видин – Писма № 321/31. 12. 2003 г. на ТД-ДА – Видин, и № 6617/0002 от 08. 01. 2004 г. на ГУА при МС.

⁵ Текущ архив на ДА – Видин: *Велибор Тодоров*. 62 године рада и постојања Историјски архив. В: Тимочка крајина – Зајечар; *Н. Педович*. Миграције и пребези становништва из Видинског санцака у Србију 1861 године, пред терором турске власти, у документима архивског фонда „Начелство округа Тимочког – Књажевац“.

⁶ *Кръстева, Св. и Цв. Цолова*. 50 години държавен архив – Видин. В: Архивско наслеђе – Зайчар, Р. Сърбия, бр.6/2010; *Андреева, Р.* Документални материали за Жул Паскин (Юлиус Маркус Пинкас), съхранявани в Държавен архив – Видин. Тематичен преглед. В: Архивско наслеђе – Зайчар, Р. Сърбия, бр.6/2010.

⁷ *Цолова, Цв. и Св. Кръстева*. Доктор Бърни Бончев – лекар, общественик, кмет на Видин. Сборник с докладите от III научна конференция *История на медицината, фармацията, ветеринарната медицина и народната здравна култура*, Зайчар, 2011, с. 57–60; *Цолова, Кр.* Приносът на европейци в развитието на българската медицина през XIX век. Пак там, с. 165–168.

⁸ *Кръстева, Св.* Приносът на лекарите д-р Димитър Симов – епидемиолог, и д-р Величка Симова – микробиолог, за развитието на Хигиенно-епидемиологичен институт – Видин, 1954–1990 г. Сборник с докладите от IV научна конференция *Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура*, издание на ИА „Тимочка крайна“ – Зайчар, РС, 2012, с. 73–76; *Новакова, М.* Създаването и развитието на Видинската държавна първоразрядна болница като част от болничната мрежа на Княжество България (1879–1908). Пак там, с. 103–108; *Кръстева, Св.* Ст. н. с. II ст. квмн д-р Боян Първулов – научна и обществена дейност. Сборник с докладите от V научна конференция *Историја медицине, ...* Изд. на ИА „Тимочка крайна“ – Зайчар, РС, 2013, с. 35–38;

Новакова, М. Грижата на Видинската община за здравеопазването в града (1878–1944). Пак там, с. 39–44; Новакова, М. Поетът на дунавския пейзаж. – В: *Архивско наследство – Зайчар*, РС, кн. 8/2013; Кръстева, Св. Дейността на червенокрастките организации във Видинско по време на Първата световна война. Сборник с докладите от VI научна конференция *История медицина*, ... Изд. на ИА „Тимочка крайна“ – Зайчар, РС, 2014, с. 53–58; Новакова, М. Д-р Теодосий Витанов и неговия принос за здравната просвета в България. Пак там, с. 95–99.

⁹ През 2011 г., по електронна поща с мен се свързва Ясмина Живкович – архивист от Пожаревац, с която се срещнахме на конференцията в Зайчар през 2012 г. За своята докторска теза в Белградския университет на тема: *Защита на архивните документи извън архива*, тя потърси съдействие относно литература и библиография за нормативната уредба в българските архиви. От тогава до днес поддържаме контакт. Вж. *Живкович, Я.* Пожаревачка гимназија за време Бугарске управе, 1915–1918. Сборник с материали от международна научна конференция, Видин, 24–25 октомври 2013 г. С., Изд. „Веда словена“, 2014, с. 88–102; За втората международна конференция *Модернизационни тенденции в стопанския и културен живот във Видинско и Тимошко (XVIII–XX век)* – 23–24 окт. 2014 г., Живкович също заяви интересна тема *Архивска граѓа и њена заштита за време оружаних сукоба у првој половини 20 века*, но не успя да пристигне за конференцията, очакваме обаче да получим доклада ѝ за публикуване в новия сборник.

¹⁰ Модернизационни тенденции в стопанския и културен живот във Видинско и Тимошко (XIX–XX век) – Сборник с материали от международна научна конференция, Видин, 24–25 октомври 2013 г. С., Изд. „Веда словена“, 2014, 176 с.

¹¹ Дискът с филма архивът ни получи като дарение по време на конференцията *Модернизационни тенденции в стопанския и ...* 2013, във връзка с доклада представен от *Венцислав Велчев*. Книгата на ст. н. с. д-р Огняна Маждракова – Чавдарова: Голям извор – страници от историята на Тетевенския край – исторически доказателства за духовните и културните връзки с Тимочка крайна, а контактът с авторите е осъществен с посредничеството на колегите от ИА „Тимочка крайна“ – Зайчар.

¹² Изложбата представя на 23 постера с размери 70/50 см, които съдържат част от богатия снимков и документален материал, съхраняван в Държавен архив – Видин, през периода от Освобождението до първата половина на XX в.

¹³ Архивите в Сърбия нямат единна информационна система и методика за дигитализация.

¹⁴ През годините, от 2003 досега, наблюдавам как постоянно се извършват дейности за подобряване на условията в хранилищата на архива в Зайчар – поетапно са облицовани с плочки подовете, изгражда се отоплителна и климатична инсталация, извършено е обзавеждане с нови стелажи, в т.ч. и компактни системи.

¹⁵ Данни към 30 юни 2015 г.

¹⁶ Документите са с хронологичен обхват 1893–1919, 1941–1943 г., съхраняват се във Ф. 545К *Регистри за гражданското състояние на селища от Кулска околия, част от Западните покрайнини*, два описа с общо 103 а. е. Постъпили са в ДА – Видин от Окръжен съд – Видин.

¹⁷ АРЕх е продължение е на предходния проект АРЕnet и основната му цел е да доразвие инфраструктурата на Европейския архивен портал (Archives Portal Europe), както и да разшири на мрежата на страните участнички. Проектът АРЕх стартира на 1 март 2012 г. и продължава до 1 март 2015 г. В него участват 28 страни, между които е включена и Р. България чрез Държавна агенция „Архиви“.